

Стець Василь, ст. 3 курсу економічного факультету;

науковий керівник – к.е.н., доц. Дем'янчук І. А. (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Анотація. У статті окреслено основні завдання створення адекватної сучасним вимогам системи попередження про наближення стану фінансової небезпеки. Описано систему заходів, спрямованих на забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, зокрема в умовах нестабільності. Проведено оцінку фінансово-економічної безпеки України. Здійснено аналіз зовнішніх і внутрішніх загроз економічної та фінансової безпеки. Визначено пріоритетні напрями зміцнення. Розкрито основні підходи до трактування понять «Фінансова безпека» та «Економічна безпека».

Ключові слова: фінансово-економічна безпека, економічна безпека, фінансова безпека.

Аннотация. В статье обозначены основные задачи создания адекватной современным требованиям системы предупреждения о приближении состояния финансовой опасности. Описана система мероприятий, направленных на обеспечение финансовой экономической безопасности государства, в частности в условиях нестабильности. Проведена оценка финансово-экономической безопасности Украины. Осуществлен анализ внешних и внутренних угроз экономической и финансовой безопасности. Определены приоритетные направления укрепления. Раскрыты основные подходы к трактовке понятий «Финансовая безопасность» и «Экономическая безопасность».

Ключевые слова: финансово-экономическая безопасность, экономическая безопасность, финансовая безопасность.

Annotation. This article is devoted to strengthening of financial and economic security. The paper outlines the main objectives of the establishment of adequate modern requirements warning system on the approximation of the financial risk. The author describes a system of measures aimed at ensuring financial and economic security of the state, especially in conditions of instability. The evaluation of the financial and economic security of Ukraine is considered. The analysis of external and internal threats to economic and financial security is done. The priority areas of strengthening are allocated. The

basic approach to the interpretation of the concepts of «financial security» and «economic security» are disclosed.

Keywords: *financial and economic security, economic security, financial security.*

Сьогодні відбуваються зміни в міжнародній обстановці, що поклали початок новим підходам у сфері політичних, економічних і військових відносин країн світової спільноти. У цих умовах забезпечення національної безпеки тісно пов'язане з вирішенням економічних і фінансових питань. Разом з тим, оскільки загроза війни в сучасному світі остаточно не знята, з особливою гостротою постає проблема забезпечення фінансово-економічної безпеки держави та практичних кроків у цьому напрямку. Основними критеріями оцінки ефективності державної політики та роботи державних структур, є оцінка стану економічної безпеки і регулювання її змін. Забезпечення фінансової безпеки на всіх рівнях управління є важливим завданням для багатьох країн в тому числі і України. Неможливо вирішити економічні проблеми що стоять перед країною, регіоном та підприємством не забезпечивши їм фінансову безпеку. Це завдання стає особливо пріоритетним в умовах нестабільності та фінансової кризи. В сучасних умовах перед Україною постає нагальне завдання створення адекватної сучасним вимогам системи попередження про наближення стану фінансової небезпеки, розроблення системи заходів, спрямованих на забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, зокрема в умовах нестабільності.

Основні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів і гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життя визначені в Законі України «Про основи національної безпеки України» який був прийнятий у 2003 р. Проте лишаються не розробленими і не дослідженими сутнісні складові фінансово-економічної безпеки, сукупність показників, що характеризують її рівень. Не сформована система заходів, щодо зміцнення фінансово-економічної безпеки в сучасних умовах.

Слід виділити роботи та публікації вітчизняних і зарубіжних економістів, присвячені питанням фінансово-економічної безпеки. Серед них вагомими є дослідження таких вчених, як: В. Геєць [2], Жаліло [3], М. А. Коваленко [4], О. В. Прокопенко [5], М. М. Єрмошенко [6], О. І. Барановський [7], С. В. Кавун [8], В. І. Мунтіян [9]. При всьому різноманітті досліджень на заявлену тематику, аналізу фінансової безпеки, як стратегічної складової частини економічної безпеки, приділяють недостатньо уваги. Зокрема, детальному розгляду існуючих внутрішніх і

зовнішніх загроз, аналізу критичних моментів що підривають стабільність фінансово-економічної безпеки України.

Метою статті є оцінка фінансово-економічної безпеки України. Проведення аналізу зовнішніх і внутрішніх загроз економічної та фінансової безпеки, визначення пріоритетних напрямків її зміцнення.

Запорука стабільності, незалежності країни та умов ефективності життєдіяльності суспільства, характеризуються, перш за все, станом захищеності економіки від загроз з фінансового боку.

На думку ряду авторів [2, 3, 7] економічна безпека означає надійну і забезпечену всіма необхідними засобами державу, захищеність національно-державних інтересів у сфері економіки від внутрішніх і зовнішніх збитків. Фінансова безпека – це найважливіша складова економічної безпеки в умовах ринкової економіки яка включає: стан фінансів і фінансових інститутів, при якому забезпечується гарантований захист національних економічних інтересів; формування необхідного економічного потенціалу і фінансових умов для збереження цілісності та єдності фінансової системи навіть при найбільш несприятливих варіантах розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів і успішного протистояння внутрішнім і зовнішнім загрозам фінансової безпеки [7]. Таким чином, термін «економічна безпека» та «фінансова безпека» є не однаковими поняттями, але взаємодоповнюючими один одного.

Для забезпечення відповідного рівня безпеки потрібно оцінити існуючі загрози. Оскільки метою забезпечення економічної та фінансової безпеки країни є огороження її власності і суспільства від джерел зовнішніх і внутрішніх загроз безпеки, запобігання причин і умов, що породжують їх.

Найважливішою складовою економічної безпеки України в сучасних умовах є фінансова безпека, яка, в свою чергу, є основою національної безпеки держави. Оскільки міць і національна безпека держави, як запорука стабільності, незалежності країни та умов ефективності життєдіяльності суспільства, характеризуються, перш за все, станом захищеності економіки від загроз з фінансового боку. На думку авторів [2, 3, 7] економічна безпека – це фундамент економічно – ефективної країни в цілому. Що означає надійну і забезпечену всіма необхідними засобами державу, захищеність національно-державних інтересів у сфері економіки від внутрішніх і зовнішніх збитків.

Суб'єктами забезпечення фінансової безпеки держави є: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, Національний банк України, суди загальної юрисдикції, прокуратура України, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, Служба безпеки України, Державна

прикордонна служба України, громадяни України та їх об'єднання. Комплексний концептуальний підхід до дослідження поняття фінансової безпеки потребує окреслення пріоритетних національних інтересів та основних загроз національним фінансовим інтересам, а відтак, фінансовій безпеці України.

Для створення надійної системи забезпечення економічної безпеки держави потрібен ефективний механізм визначення загроз національним інтересам, що створюють безпосередню небезпеку економічній системі, порушуючи цим самим процес суспільного відтворення. Постійне ж відстеження і визначення основних загроз економічній безпеці значно полегшує її підтримання на належному рівні, а також дає можливість своєчасно розробляти і здійснювати практичні заходи щодо зниження негативного впливу загроз чи їх повної ліквідації. Однак, аналогічно тому, як не існує єдино прийнятого визначення поняття «економічна безпека», так само не існує єдиного, постійно визначеного переліку загроз національним економічним інтересам. Загрози економічній безпеці видозмінюються в залежності від стану та рівня розвитку економічної системи і для кожної окремо взятої держави відрізняються характером та рівнем гостроти. В узагальненому вигляді класифікацію загроз економічній безпеці можна провести за такими параметрами (рис. 1).

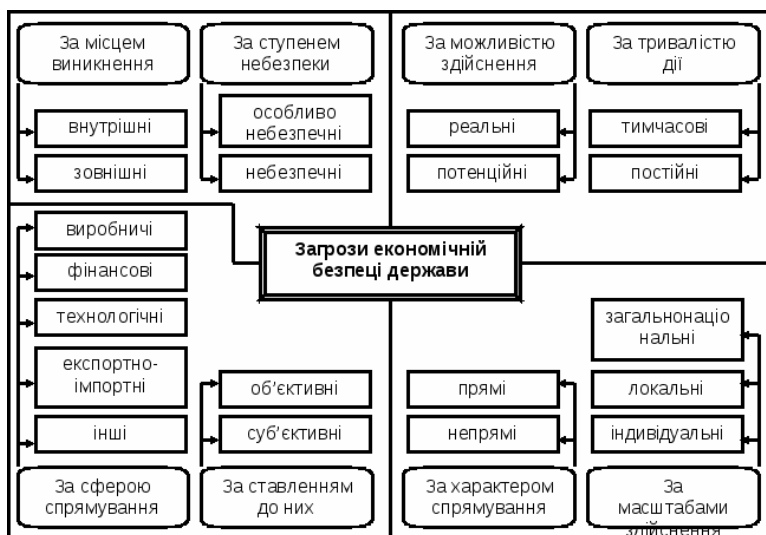

Рис. 1 Класифікація загроз економічній безпеці держави

Перш за все слід звернути увагу на необхідність розмежування понять «фінансова безпека держави» що характеризує динамічний розвиток фінансової системи та «забезпечення фінансової безпеки держави» як сукупності організаційно-правових відносин. Забезпечення фінансової безпеки держави базується на певному механізмі. Механізм забезпечення фінансової безпеки держави – це система організаційних та інституційно-правових заходів впливу, спрямованих на своєчасне виявлення, попередження, нейтралізацію та ліквідацію загроз фінансовій безпеці держави. Механізм забезпечення фінансової безпеки має реалізуватися на основі розробки відповідної наукової теорії, концепції, стратегії і тактики, проведення адекватної фінансової політики, визначення об'єктів, наявності необхідних інститутів забезпечення безпеки (суб'єктів), визначення та конкретизації інтересів, застосування засобів, способів і методів забезпечення безпеки (рис. 2)

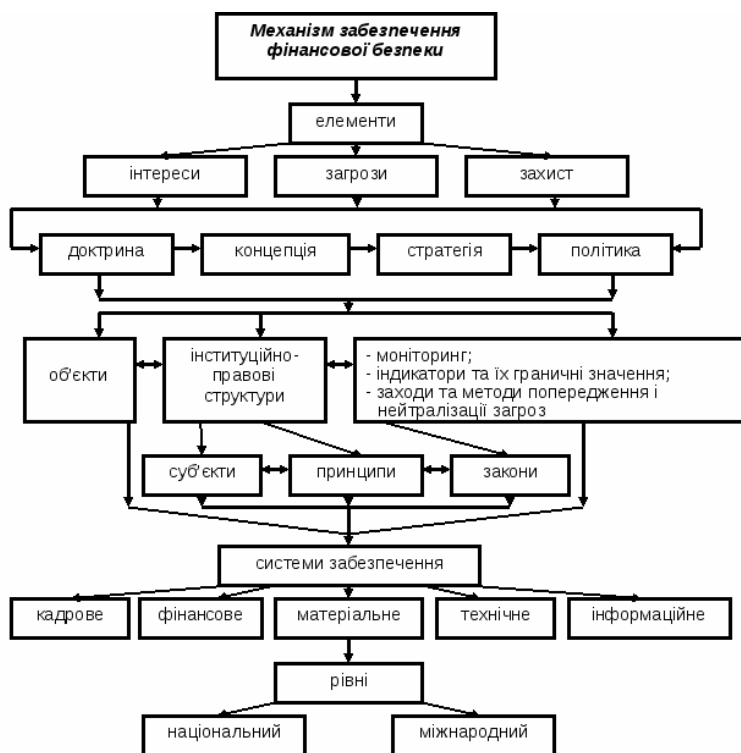

Рис. 2. Механізм забезпечення фінансової безпеки

Фінансова безпека характеризується достатньо великою кількістю загальних та оцінних індикаторів. Нами для дослідження обрано та проаналізовано найбільш важливі, які розглядаються нами як репрезентативні, тобто такі, які найбільш суттєво впливають на фінансову політику і відображають стан фінансової системи в цілому. Отже, у статті використано авторську методику щодо оцінки рівня фінансової безпеки в розрізі основних її складових. Пріоритетом зміцнення фінансової безпеки держави є забезпечення успішного розвитку банківської системи та 156 Проблеми економіки № 2, 2014 Економіка та управління національним господарством підтримання банківської безпеки в допустимо прийнятних межах. Згідно з офіційною статистикою Національного банку України, станом на 28.03.2016 року в Україні працює 111 (без врахування неплатоспроможних банків) банківських установ, які мають ліцензію НБУ на здійснення банківської діяльності, з них 41 банк створений за участі іноземного капіталу, у тому числі 19 з них мають 100 % іноземний капітал.

Стабільність фінансової системи визначається багатьма факторами, основними з яких є рівень інфляції, обсяги внутрішніх і зовнішніх боргів держави, стан виконання Державного бюджету, рівень монетизації економіки, вартість банківських кредитів, достатня наявність міжнародних резервів Національного банку України.

На нашу думку проблема фінансової безпеки країни набула особливої гостроти. Вирішення цієї проблеми повинно базуватися на надійній та ефективній системі захисту національних інтересів держави. Під фінансової безпекою слід розуміти захист національних інтересів фінансово-кредитної сфери від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз. При цьому важливого значення набуває проблема виявлення реальних загроз.

Результатом забезпечення фінансової безпеки є стабільний розвиток фінансово-кредитної сфери, і, як наслідок, економіки в цілому.

Основними загрозами економічній безпеці України у фінансовій сфері являються:

- 1) скорочення золотовалютних резервів;
- 2) погіршення ліквідності у банківській системі;
- 3) недостатність внутрішніх джерел капіталізації;
- 4) гальмування розвитку вітчизняного фондового ринку;
- 5) знецінення національної валюти;
- 6) погіршення суверенного рейтингу України та вітчизняних банків.

Стратегія фінансової безпеки має бути орієнтована на розробку і послідовне здійснення заходів щодо закріплення і розвитку позитивних процесів і подолання негативних тенденцій у сфері фінансових відносин. При цьому мають бути визначені найближчі цілі цієї стратегії та механізми їх реалізації. Державна стратегія фінансової безпеки і комплексна

державна фінансова політика мають перебувати у тісному взаємозв'язку і взаємодії.

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 39, ст.351, із змінами, внесеними згідно із Законами N221-VII (221-18) від 18.04.2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>. **2.** Геєць В. М. Моделювання економічної безпеки: Держава, регіон, підприємство / В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк та ін.; За ред. Гейця В. М. Монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с. **3.** Жаліло. Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія / Я. А. Жаліло. – К.: НІСД, 2009. – 336 с. **4.** Коваленко М. А. Глобалізація фінансових ринків: причини та наслідки [Текст] / М. А. Коваленко, Н. Г. Рогальська // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2009. – Вип. 3(46). – С. 55–61. **5.** Прокопенко О. В. Малі підприємства України: поточний фінансово-економічний стан [Текст] / О. В. Прокопенко, Л. Б. Криворучко // Механізм регулювання економіки: Міжнародний науковий журнал, 2010. №3, т. 1. – С. 167–175. **6.** Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко. – К.: КНТЕУ, 2001. – С. 33. **7.** Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) / О. І. Барановський. – Київський національний торговельно-економічний ун-т. – К.: КНТЕУ, 2004. – 760 с. **8.** Кавун С. В. Система економічної безпеки: методологічні та методичні засади: монографія / С. В. Ковун. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2009 – 300 с. **9.** Мунтіян В. І. Економічна безпека України / В. І. Мунтіян. – К.: КВЦ, 1999. – 464 с.